

Mourning for Yerushalayim in 2019: Tisha B'Av 5779

Sponsored By: Saul and Rebeca Lubetski & Jay and Noa Zwiebel

Presented By: Yeshiva University's Center for the Jewish Future

(1) אש קודש (משפטים תש"ב)

... למה לא שמע ר"י בלתי כשהתפלל בחורבה, הלא ג"פ ביום אומר הקב"ה כן? דהנה האיש הישראלי המעונה ביסוריו חושב שרק הוא מצטער, כאלו כל יסוריו הפרטיים ויסורי הכלל ישראל אינם נוגעים למעלה ח"ו. אבל הפסוק אומר "ובכל צרתם לו צר" (ישעיה סג:ט), ובגמ' איתא בזמן שאדם מצטער שכינה מה אומרת, קלני מראשי קלני מזרועי (חגיגה טו:). ובספ"ק איתא שהרבה יותר ממה שהאדם מצטער, כביכול הוא ית' מצטער ביסורי איש הישראלי, ואפשר שכיון שהוא ית' בלתי בעל גבול שבשביל זה אינו מושג בעולם, לכן גם צערו ית' מצרות ישראל הוא בלתי גבול. ולא בלבד שלהצטער בצער גדול כזה לא הי' אפשרות לאיש לסבול, רק גם להשיג את צערו ית' לדעת שמצטער הוא ית' ולשמוע את קולו ית' "אוי לי שהחרבתי את ביתי והגלית את בני" א"א בשביל שהוא למעלה מגבולות האדם, ורק כשנכנס ר"י לחורבה מחורבות ירושלים שנתבטל עצמותו יותר ונחרב יותר בחי' הצמצום ובגול שלו, שמע מקולו של הקב"ה, ורק מעט ממנו שמע כי הוא שמע ב"ק מנהמת רק כיונה ...

(2) שולחו ערוד (רסב:ב)

ישתדל שיהיו לו בגדים נאים לשבת, ואם א"א לו לפחות ישלשל (פי' ישלשלם כלפי מטה שיהיו ארוכים כמדת העשירים היושבים בביתם, רש"י שם) בגדיו למטה דרך כבוד.

(3) משנה ברורה (שם ס"ק ה-ו)

(ה) ישתדל וכו' - דכתיב "וכבדתו" ודרשו חז"ל שלא יהא מלבושיך של שבת כמלבושיך של חול, וטוב שלא ילבש בשבת מכל מה שלבש בחול אפילו חלוק. ואם אפשר לו טוב שיהיה לו גם טלית אחר לשבת: (ו) נאים - כפי יכלתו, ואפילו אם הוא בדרך לבדו ובבית א"י ג"כ ילבוש בגדי שבת, כי אין המלבושים לכבוד הרואים כי אם לכבוד השבת [ח"א].

(4) לב מרדכי (עמ' קמ"ז)

אלו שהיו שהיו בשעת החורבן ממש הרגישו היטב את החסרון וההפסד בחורבנו, כמבואר בחז"ל (תענית כט). "ת"ר משחרב הבית בראשונה נתקבצו כיתות כיתות של פרחי כהונה ומפתחות ההיכל בידן, ועלו לגג ההיכל ואמרו לפניו: רבונו של עולם, הואיל ולא זכינו להיות גזרין נאמנים יהיו מפתחות מסורות לך, וזרקום כלפי מעלה, ויצתה כעין פיסת יד וקיבלתן מהם, והם קפצו ונפלו לתוך האור, עד כדי כך הרגישו החסרון, שבלא בימה"ק למה להם חיים

(5) תהלים (קלז:א-ה)

(א) על נהרותי בלל טעם ישבנו גם-בְּכִינּוֹ גִזְכָּרְנוּ אֶת-צִיּוֹן: (ב) עֲלֵעֲרֵבִים בְּתוֹכָהּ תִּלְיִנוּ כְּגֵרֹתֵינוּ: (ג) כִּי טַעַם שְׁאֵלֹנוּ שׁוֹבֵינּוּ דְבַר-יְשׁוּעָה וְתוֹלְלֵינוּ שְׁמַחָה שִׁירוּ לָנוּ מְשִׁיר צִיּוֹן: (ד) אֵיךְ נָשִׂיר אֶת-שִׁירֵי-זְקוּק עַל אֲדַמַּת נֹכַר: (ה) אִם-אֶשְׁכַּחְךָ יְרוּשָׁלַם תִּשְׁכַּח יְמִינִי:

(6) מלבי"ם (שם)

(ד) איך - משיבים לאמר, "איך נשיר את שיר ה' על אדמת נכר," הגם שנוכל לשיר לכם שירי ההצלחה הגשמיית שהיינו שרים בציון, כי גם פה אנו מוצלחים בהצלחות, אבל שיר ה', שיר הקודש שהיינו שרים בציון, על שכינת ה' אשר בה, ועל הופעת רוח"ק והנבואה וכבוד ה' והתורה והעבודה והנסים שיר הזה האלהי איך נשיר אותה על אדמת נכר הבלתי מוכן לסגולות אלה הרוחניות:

(7) קהלת (ט:ב)

הֲלֹל כְּאֶשֶׁר לִלְל מִקְרָה אֶחָד לְצַדִּיק וְלִרְשָׁע לְטוֹב וְלִטְהוֹר וְלִטְמֵא וְלִזְבָּח וְלֵאשֶׁר אֵינְנוּ זָבַח כְּטוֹב כְּחֹטָא הַנְּשַׁבֵּעַ כְּאֶשֶׁר שְׁבוּעָה יָרָא:

(8) פסיקתא זוטרתא - לקח טוב (קהלת ט:ב)

(ב) הכל כאשר לכל. הכל של עולם כאשר לכל הרשעים כן לכל הצדיקים, אין הפרש ביניהן בעולם הזה: מקרה אחד לצדיק ולרשע. כדרך שאתה מוצא בנח שהיה איש צדיק תמים ... כשבא לצאת מן התיבה הכישו הארי ושבירו והיה צולע. ולרשע זה פרעה נכו ... והכישו הארי ושבירו לכך נקרא פרעה נכו: לטוב ולטהור. זה אהרן שהיה קדש י"י ... ולטמא. אלו מרגלים, שדברו דבר גנאי על ארץ ישראל, ולא אלו נכנסו לארץ ולא אלו: ולזבח. זה יאשיהו, דכתיב (דברי הימים ב לה, ז) וירם יאשיהו לפני העם צאן כבשים ובני עזים הכל לפסחים: ולאשר איננו זובח. זה אחאב שביטל עבודת בית י"י מעל המזבח ... וזה מתו בחצים, שנאמר (מלכים א כב, לד) ... ואומר (דברי הימים ב לה, כג) ויורו המורים למלך יאשיהו: כטוב כחוטא. טוב זה דוד ... כחוטא זה נבוכדנצר ... דוד מלך מ' שנה ויסד בית המקדש, ונבוכדנצר חריו ומלך מ"ה שנה

(9) הקדמת הרמב"ם לפירוש המשניות

והנני מביא לך משל על פי הכלל הזה שתדון בו בכל המצות. נביא שכבר התאמתה נבואתו אצלנו כמו שביארנו, יאמר לנו ביום השבת שנקום כולנו נשים ואנשים ונבעיר אש ונעשה בה כלי זין ונחגרם ונלחם באנשי מקום פלוני היום שהוא שבת ונבזז ממונם ונכבוש נשותיהם, חייבים אנחנו המצווים בתורת משה לקום מיד, בלי להתמהמה במה שצונו, ונעשה כל אשר יצוה בזריות וחריצות בלי פקפוק ובלע עכוב, ונאמין בכל מה שנעשה באותו היום שהוא שבת מהבערת האש ועשיית המלאכות והמלחמה וההרג, שהיא מצוה שעליה נקוה גמול מאת ה' לפי ששמענו לדברי הנביא שמצות עשה לשמוע לדבריו כמו שצונו ה' על ידי משה אליו תשמעו ... אבל אדם שרואה את עצמו לפי דמיונו צדיק וישר והוא זקן וישיש, ויאמר הנני זקן מאד, ואני כבר בן כך וכך שנים ולא עברתי על שום מצוה מן המצות כלל, ואיך אקום היום שהוא שבת ואעבור על אסור סקילה ואלך למלחמה, ואני לא אוסיף ולא אגרע ויש אחרים במקומי, ובני אדם רבים שיקיימו את הצווי הזה, הרי אותו האיש עבר על דבר ה' והוא חייב מיתה בידי שמים על שעבר על מה שצוהו הנביא

(10) איכה רבה (א:לג)

א"ר יהודה בא וראה כמה חביבין תינוקות לפני הקדוש ברוך הוא, גלתה סנהדרין ולא גלתה שכניה עמהם, גלו משמרות ולא גלתה שכניה עמהם, וכיון שגלו תינוקות גלתה שכניה עמהם ...

(11) גמ' שבת (קיט:)

אמר ריש לקיש משום רבי יהודה נשיאה: אין העולם מתקיים אלא בשביל הבל תינוקות של בית רבן. אמר ליה רב פפא לאביי: ידידי ודידך מאי? - אמר ליה: אינו דומה הבל שיש בו חטא, להבל שאין בו חטא.

(12) קובץ שעורים (פתיחה לח"א)

מות קדושים של אבינו גאון ישראל הי"ד הי' המשך ישר בשלשלת קידוש השם ועסק וקיום התורה של ימי חיינו ... ר' אלחנן דבר בשקט תוך מנוחה נפשית כתמיד, אף קולו לא השתנה במאומה, ארשת פניו הביעה רצינות אך רגילה ... במרומים מחשיבים אותנו כצדיקים, כנראה, כי נבחרנו לכפר בגופתינו על כלל ישראל, אי לזאת אנו צריכים לשוב לה' בתשובה שלימה ומיד במקום ... עלינו לדעת כי קרבנותינו יעלו יותר לרצון ע"י התשובה, וע"י כך נציל את חיים של אחינו ואחיותינו באמריקה ... שלא תעלה ברעיוננו איזו שהיא מחשבת פסול ח"ו, שהיא כפיגול ופוסלת את הקרבן, אנו מקיימים עת המצ' הכי גדולה "באש היצתה ובאש אתה עתיד לבנותה" האש היוקדת את גופותינו היא האש שתחזור ותקים מחדש את בית ישראל.

(13) דברי ישראל (ויגש עמ' ע"ב)

ואמר אא"ז זצק"ל. פי"אל תרגזו בדרך" ר"ל בדרכי החסידות. היינו כשאתה עובד להבורא ית' עפ"י איזה דרך וכשאתה רואה שחברך אינו עובד על דרך זה שאתה הולך. אל תרגזו עליו. כי הרבה דרכים יש בעבודת הבורא ית'ש. והענין מה שראה על ככה להזהיר אותם ע"ז? י"ל כי מחלוקת השבטים עם יוסף עד שמכרוהו. בוודאי לא הי' המחלוקת בדברים גשמיים, רק בדרכי החסידות כמובן. לפיכך הזהיר אותם עכשיו שאל ירגזו עוד בדרכי החסידות שלהם רק יבינו שיש הרבה דרכים בעבודת הבורא והכל עולה בקנה אחד. וכמו"כ י"ל זהו שאמר יהודה אל יוסף לעיל "ואל יחר אפך בעבדך" (מד, יח). פי"שאל יחר אפך בשביל העבדות שלך שאתה עובד ד' בדרך הזה וחברך אינו עובד ד' כמותך, וד"ל.

(14) איכה רבה (פתיחתא לד')

ובחזירתו היה מוצא אצבעות מקוטעין מושלכין בהרים והיה מלקטן ומגפפן ומחבקן ומנשקן ונותנן לתוך טליתו ואומר להם בני לא כך הזהרתי ואמרתי לכם ...

(15) איכה רבה (פתיחתא כד')

... באותה שעה קפצה רחל אמנו לפני הקב"ה ואמרה: רבש"ע גלוי לפניך שיעקב עבדך אהבני אהבה יתירה ועבד בשבילי לאבא שבע שנים וכשהשלימו אותן שבע שנים והגיע זמן נשואי לבעלי יען אבי החליפני לבעלי בשביל אחותי והוקשה עלי הדבר עד מאד. כי נודעה לי העצה והודעתי לבעלי ומסרתי לו סימן שיכיר ביני ובין אחותי כדי שלא יוכל אבי להחליפני, ולאחר כן נחמתי בעצמי וסבלתי את תאותי ורחמתי על אחותי שלא תצא לחרפה ... וגמלתי חסד עמה, ולא קנאתי בה ולא הוצאתיה לחרפה, ומה אני שאני בשר ודם עפר ואפר לא קנאתי לצרה שלי ולא הוצאתיה לבושה ולחרפה, ואתה מלך חי וקיים רחמן מפני מה קנאת לעבודת כוכבים שאין בה ממש והגלית בני ונהרגו בחרב ועשו אויבים במ כרצונם, מיד נתגלגלו רחמיו של הקדוש ברוך הוא ואמר בשבילך רחל אני מחזיר את ישראל למקומן

(16) באר יוסף (פר' ראה)

ויש להבין לאיזה טעם נצטוו שכל ישראל יעלו על ההרים, האלה מזה ואלה מזה, הלא מדרך העולם שכל מי שמדבר אל הקהל שהוא עולה על הבמה למעלה ומשמיע את דבריו לפני העם העומדים למטה כדי שכולם ישמעו את דבריו ... וכאן נעשה לכאורה היפך הסדר ... ואולי יובן שבא לרמז בזה ולהורות על מצבם ומעמדם של ישראל, שבכל הזמנים ובכל המצבים הם נמצאים במעלה עליונה תחת השגחתו של הקב"ה, והוא ע"פ מה שאמרו בגמ' (כתובות סו ע"ב) במעשה בבתו של נקדימון בן גוריון ... וכתב מהרש"א (ח"א שם) אמר אשריכם על שני הצדדים, כי באמת שני ההפכיות הם למעלות ישראל, כי כל אומה ואומה יש לה שר ומזל בשמים משא"כ ישראל שאין להם שום מזל אבל הם חלק ה' כי יעקב חבל נחלתו, וע"כ כשעושיין רצונו הם למעלה מכל האומות ושריהם ... אבל כשאין עושיין רצונו כו' הקדב"ה מסלק שכונתו מהם והרי הם שפלים ונבזים מכל האומות שיש להם שר ומזל ולישראל אין שר ומזל, ע"כ ... לרמז על ענין הזה של מעלתם של ישראל נצטוו להיות השבטים עומדים על ההרים ...

(17) שיחות מוסר ("לרגל המצב" - מאמר א')

ובסיום השיחה אמרנו שני יסודות ואלה המה. הא' מאמרם ז"ל (ב"ב י ב) דהרוגי לוד אין כל בריה יכולה לעמוד במחיצתן. והוא משום שמסרו נפשם בעד ישראל. וכזה אני אומר על אלה שמוסרים נפשם עבור הצלתנו שאין כל העולם יכול לעמוד במחיצתם. החיוב שיש עלינו להתפלל עליהם הוא בלי גבול, שהרי רק עבור פותח פתח לחברו אמרו ז"ל (שמו"ר פ"ד ב) נפשו חייב לו, ק"ו למי שמוסר נפשו בעדנו החיוב עלינו בלי גבול הוא.

(18) בית אלקים (שער התפלה פ"ז)

כי להיות גדול הערך צריך ריבוי תפלות דור אחר דור כדי שתקובל תפלת הגאולה ... בעת שנשלם סכום התפלות תקובל התפלה, לא בשביל תפלה זו בלבד, כ"א בהצטרף אותה עם התפלות הקודמות ... וכתקבל תפלה זו בדור האחרון ... הרי היא כאילו היא נתקבלה תפלת הראשונים כיון שהיתה סעד לקבלת תפלה זו. ועוד כי תפלת כל הדורות הראשונים נתקבלה לעצמה ג"כ, אם כי לא היתה התשועה בימיהם ... כי אחר זמן הגאולה יהיה תחיית המתים ויבנה בהמ"ק ויזכרו כל כל הדורות הראשונים לראות הגאולה ... והיו מצפים לגאולה וזכו אליה ... ועל דרך זה יתישב מה שאמרו (תענית ל) כל המתאבל על ירושלים זוכה ורואה בנחמתה ... כי מצד שהתאבלו ראוי להיותו חי בזמן הגאולה ולזכות בנחמת ציון. וכן קודם התחיה אפשר כי בסוד הגלגול ימצאו בזמן הגאולה ... הרי זכו ונתקבלה תפלתם לעצמם ממש